

Η αρχή της δημιουργίας του ανθρώπου

Σενάριο διδασκαλίας, Πλάτων Πρωταγόρας 320d-321b5 – Ενότητα 2¹

Βασίλης Συμεωνίδης

Θα βρείτε το σενάριο εδώ: [Πρωτεύας: εκπαιδευτικά σενάρια για τα γλωσσικά μαθήματα](#)

Και το ψηφιακό περιβάλλον της εφαρμογής του εδώ: <http://protagoras320d.blogspot.gr/>

Περίληψη

Οι μαθητές δουλεύουν σε ολομέλεια και σε ομάδες. Το σενάριο στοχεύει σε τρία σημεία που αφορούν τα ζητούμενα των Πανελλαδικών Εξετάσεων: τη μετάφραση διδαγμένου κειμένου, τα ερμηνευτικά σχόλια και τις λεξιλογικές ερωτήσεις. Αυτά, αν και διακριτά μεταξύ τους, συσχετίζονται οργανικά. Το σενάριο προσπαθεί να διευρύνει την αρχαιογνωστική βάση των μαθητών και έτσι να καταστήσει αποτελεσματικότερη την προσπάθειά τους. Έτσι, οδηγεί σε ευρύτερη προσέγγιση του Πρωταγόρα ως φυσικού προσώπου και της αρχαιοελληνικής σκέψης στα ζητήματα της γένεσης των όντων, της γνωσιολογίας και των ηθικών αξιών. Επίσης, το σενάριο αντιτίθεται στην αντίληψη ότι υπάρχει μία «σωστή» μετάφραση που οι μαθητές πρέπει να αποστηθίσουν. Συγκρίνοντας διάφορα μεταφραστικά εγχειρήματα, οι μαθητές οδηγούνται σε χρήσιμα συμπεράσματα για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να δουλέψουν και επιλύουν απορίες που ανακύπτουν κατά την προσπάθειά τους. Τέλος, το σενάριο εστιάζει σε συγκεκριμένες λέξεις που περιέχονται στα λεξιλογικά και ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου. Πρόκειται για λέξεις που έχουν μορφολογική ομοιότητα με λέξεις της Νεοελληνικής, αλλά η σημασία τους έχει αλλάξει τόσο πολύ που σε κάποιες περιπτώσεις είναι αντίθετη. Στόχος δεν είναι μόνο η βοήθεια στις ερωτήσεις λεξιλογίου, αλλά και η συνειδητοποίηση ότι αυτό που μοιάζει εύκολο μπορεί να αποδειχτεί παγίδα και να οδηγήσει σε λάθη, κυρίως κατανόησης.

Φύλλα εργασίας από το σενάριο [«Η αρχή της δημιουργίας του ανθρώπου»](#) στα πλαίσια της Πράξης: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

«Η αρχή της δημιουργίας του ανθρώπου», το ψηφιακό περιβάλλον

Φύλλο εργασίας 1 εισαγωγικό (για κάθε μαθητή, 1^η ώρα)

	1 ^η ομάδα	2 ^η ομάδα	3 ^η ομάδα	4 ^η ομάδα
1 ^η ώρα	Μελετάτε τη δουλειά κάθε ομάδας και αποφασίζετε σε ποια θα ενταχθείτε. Συγκρίνετε μεταφράσεις που σας δίνονται. Ελέγχετε πως ανταποκρίνονται στο αρχαίο κείμενο. Αποφασίζετε ποια σας αρέσει περισσότερο και ποια είναι καταλληλότερη για τις Γενικές Εξετάσεις. Σκέφτεστε πέντε εικόνες που οπτικοποιούν το περιεχόμενο του κειμένου.			
2 ^η ώρα	<p>Θα ασχοληθείτε με τη σημασία και την ετυμολογία των λέξεων «παραιτούμαι», «επίσκεψη», «ώρα».</p> <p>Θα ανατρέξετε σε λεξικά νέας και αρχαίας γλώσσας.</p> <p>Θα βγάλετε γενικά συμπεράσματα σχετικά με την ιστορία των λέξεων και τις δυσκολίες που ανακύπτουν στη μετάφρασή τους.</p>	<p>Εντοπίζετε στο Διαδίκτυο τις μεταφράσεις του πλατωνικού κειμένου σε άλλες σελίδες.</p> <p>Χαρακτηρίζετε τις μεταφράσεις ως προς την «πιστή» ανταπόκρισή τους στο αρχαίο κείμενο, τη χρήση δευτερευουσών προτάσεων, λεξιλογίου, και ό,τι άλλο τους φανεί ενδιαφέρον.</p>	<p>Αναζητάτε και επιλέγετε από το Διαδίκτυο τουλάχιστον πέντε εικόνες που οπτικοποιούν το κείμενο. Εναλλακτικά, μπορείτε να σχεδιάσετε δικές σας.</p> <p>Αντιστοιχίζετε όλο το κείμενο στις εικόνες που επιλέξατε.</p>	<p>Θα ασχοληθείτε με τη σημασία και την ετυμολογία των λέξεων «εulάβεια», «επαρκώ», «ώρα».</p> <p>Θα ανατρέξετε σε λεξικά νέας και αρχαίας γλώσσας.</p> <p>Θα εξαγάγετε γενικά συμπεράσματα σχετικά με την ιστορία των λέξεων και τις δυσκολίες που ανακύπτουν στη μετάφρασή τους.</p>
3 ^η ώρα	<p>Παρουσιάζετε στην τάξη τα στοιχεία για τη σημασία και την ετυμολογία των λέξεων.</p> <p>Εξηγείτε τις δυσκολίες που απορρέουν στη μετάφραση τέτοιων λέξεων.</p>	<p>Επιλέγετε μία μετάφραση. Εξηγείτε στους συμμαθητές σας τα κριτήρια επιλογής.</p> <p>Ηχογραφείτε τη μετάφραση.</p>	<p>Παρουσιάζετε τις εικόνες που επιλέξατε και τη σύνδεσή τους με το κείμενο.</p> <p>Έχετε έτοιμο ψηφιακό αρχείο (επεξεργασμένης εικόνας ή κειμένου) που συνδυάζει εικόνα και κείμενο.</p>	<p>Παρουσιάζετε στην τάξη τα στοιχεία για τη σημασία και την ετυμολογία των λέξεων.</p> <p>Εξηγείτε τις δυσκολίες που απορρέουν στη μετάφραση τέτοιων λέξεων.</p>
	Συμπεράσματα και απορίες για την «κατάλληλη» μετάφραση. Επικοινωνία με σχολικούς συμβούλους και βαθμολογητές πανελλαδικών για να δώσουν τις δικές τους απαντήσεις και συμβουλές.			
4 ^η ώρα	Ανάγνωση και σχολιασμός κειμένου για τον Πρωταγόρα			
	Βρίσκετε το υλικό που είναι δημοσιευμένο στο Ψηφιακό Σχολείο.	Αναζητάτε πληροφορίες για τον Πρωταγόρα και απαντάτε σε 3-4 ερωτήσεις για τις αντιλήψεις του.	Αναζητάτε πληροφορίες για τον Επίκουρο και απαντάτε σε 3-4 ερωτήσεις για τις αντιλήψεις του.	Αναζητάτε πληροφορίες για τον Ηράκλειτο (και πιθανόν άλλους φιλοσόφους) και απαντάτε σε 3-4 ερωτήσεις για τις αντιλήψεις τους.
5 ^η ώρα	Οι ομάδες παρουσιάζουν στοιχεία από τις αναζητήσεις που έκαναν την προηγούμενη ώρα. Ανακεφαλαίωση των συμπερασμάτων. Ανάρτηση συμπερασμάτων στο ιστολόγιο. Αναστοχασμός σχετικά με τη δραστηριότητα.			

Φύλλο εργασίας 2 (για κάθε μαθητή, 1η ώρα)

Πλάτωνας, Πρωταγόρας, 320D-321B5. Μετάφραση 1: Η. Σ. Σπυρόπουλος

Ήταν κάποτε μια εποχή, που υπήρχαν θεοί, αλλά δεν υπήρχαν ζώα καμιάς ράτσας πάνω στη γη. Και όταν ήρθε η ώρα που όρισε και γι' αυτά η μοίρα να 'ρθουν στον κόσμο, τα πλάθουν οι θεοί μέσα στη γη από ένα μείγμα που έκαναν από χώμα και φωτιά και απ' ό,τι μπορεί να ενωθεί με χώμα και φωτιά. Λοιπόν, την ώρα που ήταν να τ' ανεβάσουν στο φως του ήλιου, έδωσαν εντολή στον Προμηθέα και τον Επιμηθέα να τα φροντίσουν και να τους μοιράσουν αξιουσύνες, τέτοιες που να ταιριάζουν στο καθένα τους. Τότε ο Επιμηθέας ζητά από τον Προμηθέα τη χάρη, μόνος του να κάμει τη μοιρασιά: «Κάνω εγώ τη μοιρασιά, του είπε, κι εσύ έρχεσαι μετά και κάνεις επιθεώρηση». Μ' αυτά τον πείθει, και κάνει αυτός τη μοιρασιά. Αρχίζει λοιπόν αυτός τη μοιρασιά, και σε μερικά έδινε δύναμη, όχι όμως και γρηγοράδα, ενώ τα πιο αδύνατα τα εφοδίαζε με γρηγοράδα· σ' άλλα έδινε όπλα, για όσα όμως άφηνε χωρίς αρματωσιά σοφιζόταν κάποια άλλη ικανότητα, για να κρατιούνται στη ζωή. Δηλαδή αυτά που τα έκλεισε μέσα σε μικρό σώμα, τους χάριζε γοργά φτερά ή υπόγεια κατοικία· όσα πάλι τα προίκιζε με μεγάλο σώμα, σ' αυτό το ίδιο εμπιστεύθηκε να τα διαφεντεύει· και τις άλλες χάρες τις μοίραζε κρατώντας αυτό το δίκαιο μέτρο. Και αν τα σοφιζόταν ολ' αυτά, ήταν γιατί είχε την έγνοια μήπως καμιά ράτσα χαθεί από το πρόσωπο της γης. Ύστερα, αφού τα εφοδίασε μ' όσα χρειάζονταν, για να μην αφανίσουν το ένα το άλλο, σοφιζόταν τρόπους να τα προστατέψει από τις αλλαγές του καιρού — που είναι στο χέρι του Δία — ντύνοντάς τα με πυκνό τρίχωμα και χοντρές προβιές, που να μπορούν να τα φυλάξουν από το κρύο, μα μπορούν κι από τη ζέστη· κι όταν ήταν να πάνε για ύπνο, φρόντισε πάλι το καθένα τους να έχει σκεπάσματα ταιριαστά και δοσμένα από τη φύση· και τα παπούτσωσε άλλα με οπλές, άλλα με δέρματα χοντρά και χωρίς αίμα.

Νοιάστηκε ακόμη το καθένα τους να βρίσκει διαφορετική τροφή, άλλο χόρτα της γης, άλλο καρπούς δέντρων κι άλλο ρίζες· μάλιστα σε μερικά έδωσε για τροφή τη σάρκα άλλων ζώων· τα 'φερε έτσι, ώστε αυτά τα τελευταία να γεννούν από ένα δυο, τα θύματά τους όμως να γεννοβολούν πολλά μικρά — αυτόν τον τρόπο βρήκε για να σωθεί η ράτσα τους.

Πλάτωνας, Πρωταγόρας, 320D-321B5. Μετάφραση 2: Κ. Ν. Πετρόπουλος

Είμαστε στα χρόνια τα παλιά, τότε που θεοί μόνο υπήρχαν. Πλάσματα θνητά δεν ήταν ακόμα. Σαν ήρθε όμως και γι' αυτά ο καιρός ο προορισμένος για να γεννηθούν, τα ρίχνουν οι θεοί σε μήτρες, μέσα στης γης τα έγκατα, πιάνοντας μείγμα από γη και φωτιά κι από τα άλλα όσα δένουν με φωτιά και με γη. Αλλά την ώρα που ήταν πια να τα βγάλουν στο φως, πρόσταξαν τον Προμηθέα και τον Επιμηθέα να τα συναρμόσουν με τάξη και να τους μοιράσουν ιδιαίτερες δυνατότητες, ό,τι απαιτείται στο καθένα. Τότε ο Επιμηθέας ζητάει από τον Προμηθέα να τον αφήσει να μοιράσει αυτός. «Κι όταν εγώ κάνω τη μοιρασιά —είπε— έλα να τα ελέγξεις». Έτσι τον έπεισε και κάνει αυτός τη μοιρασιά. Εκεί που μοίραζε όμως, σε μερικά χάρισε τη δύναμη χωρίς ευκινησία, μερικά άλλα πιο αδύναμα τα στόλισε με την ευκινησία. Άλλα έφτιαξε με φυσικά όπλα, σε άλλα άφησε άοπλη τη φυσική κατασκευή, μηχανεύτηκε όμως κάποιαν άλλη ικανότητα αυτοπροστασίας. Όσα δηλαδή από αυτά περιέβαλε με σώμα μικροκαμωμένο, τους χάρισε λυτρωμό με το πέταγμα ή κατοικία κρυμμένη στο έδαφος. Όσα εξάλλου έπλασε μεγαλόσωμα, με το ίδιο το μέγεθός τους τα προστάτηψε. Έτσι αντιστάθμιζε και τα υπόλοιπα και συνέχιζε τη μοιρασιά. Κι όλα αυτά τα μηχανεύοταν έχοντας το νου του μήπως κανένα από τα είδη εξοντωθεί.

Όταν πια τους εξασφάλισε τρόπους να γλιτώνουν τον αλληλοσπαραγμό, μηχανεύτηκε μέσα για την προσαρμογή τους στις καιρικές εναλλαγές του Δία. Έτσι τα έντυσε με πυκνό τρίχωμα και με ανθεκτικό δέρμα, αρκετό για να συγκρατεί το κρύο, κατάλληλο επίσης και για τις ζέστες κι ακόμα για να χρησιμεύει αυτό το ίδιο για σκέπασμά τους όταν κοιμούνται, αχώριστο και σύμφυτο με το κορμί του καθενός. Και τέλος τα υπόδεσε, άλλα με σπλές κι άλλα με δέρμα σκληρό κι αναισθητοποιημένο. Από κει και πέρα τους εξασφάλισε πόρους διατροφής, για το καθένα κι άλλους. Για άλλα το χόρτο που φυτρώνει από τη γη, για άλλα τους καρπούς από τα δέντρα, για άλλα τις ρίζες. Σε μερικά μάλιστα επέτρεψε η διατροφή τους να συνίσταται στην καταβρόχθιση άλλων ζωντανών. Και σε άλλα πάλι έδωσε γεννητικότητα περιορισμένη, ενώ στα άλλα που εξολοθρεύονται από αυτά χάρισε αυξημένη γεννητικότητα, διασφαλίζοντας έτσι τη διατήρηση του είδους τους.

Πλάτωνας, Πρωταγόρας, 320D-321B5. Μετάφραση 3: Β. Ν. Τατάκης.

Ήταν κάποτε καιρός που θεοί υπήρχαν, θνητά όμως γένη δεν υπήρχαν. Κι όταν ήρθεν ο χρόνος ο ωρισμένος από τη μοίρα για τη γέννηση κι αυτών, τα πλάθουν οι θεοί στα έγκατα της γης από μίγμα γης και φωτιάς, και από όσα ανακατεύονται με γη και φωτιά. Κι όταν ήρθε η ώρα να τα φέρουν στο φως, διέταξαν οι θεοί τον Προμηθέα και τον Επιμηθέα να εφοδιάσουν και να μοιράσουν στο καθένα τους ταιριαστές ιδιότητες. Ο Επιμηθέυς ζητά τότε από τον Προμηθέα να τον αφήσει να κάμει αυτός τη διανομή. Κι άμα, είπε, εγώ τελειώσω, κάνεις εσύ την επιθεώρησή σου· έτσι τον έπεισε και κάνει τη διανομή. Μοιράζοντας λοιπόν σε άλλα έδινε δύναμη χωρίς ταχύτητα, αλλά τα πιο αδύνατα τα εφοδίαζε με ταχύτητα· σε άλλα έδινε όπλα, και όσων άφηγε άοπλη τη φύση γι' αυτά έβρισκε με το νου του κάποιαν άλλη ικανότητα για τη σωτηρία τους. Όσα, αλήθεια, απ' αυτά έντυνε με μικρό σώμα, σ' αυτά έδινε την ικανότητα να φεύγουν πετώντας ή να κατοικούν μέσα στη γη· κι όσα μεγάλωνε κατά το μέγεθος, μ' αυτό το ίδιο πάλι τα έσωζε· έτσι μοιράζε και τις άλλες ιδιότητες ισορροπώντας τις μ' αυτό τον τρόπο. Όλα αυτά τα σοφίζοταν, επειδή πολύ πρόσεχε μήπως κανένα γένος εξαφανιστή. Κι αφού τα εφοδίασε αρκετά για να ξεφεύγουν την αλληλοκαταστροφή, σοφίζοταν μέσα προστατευτικά για τις μεταβολές του καιρού που στέλνει ο Ζευς, ντύνοντάς τα με πυκνό τρίχωμα και στερεά δέρματα, ικανά να προφυλάσσουν από το κρύο, κατάλληλα και για τις ζέστες, κι ακόμη, όταν πάνε να κοιμηθούν, τα ίδια αυτά να τους είναι στρωσίδι δικό τους και από φυσικού του στο καθένα, και παπουτσώνοντάς τα άλλα με οπλές, κι άλλα [με τρίχωμα και] με δέρματα στερεά και άναιμα. Ύστερα απ' αυτό τους προμήθευε τροφές σε άλλα άλλες, σε άλλα χορτάρι από τη γη, σε άλλα καρπούς δέντρων, και σε άλλα ρίζες· σε μερικά άφησε τροφή τους να είναι η βορά άλλων ζώων σ' αυτά όμως τα ζώα ταίριασε την ιδιότητα να γεννούν λίγους απογόνους, ενώ σε κείνα που τρώγονταν απ' αυτά, ταίριασε την πολυγονία, βρίσκοντας έτσι σωτηρία για το γένος τους.

Ερωτήσεις

α) Συγκρίνετε τις μεταφράσεις μεταξύ τους. Εξηγήστε με ποιον τρόπο ανταποκρίνονται στο αρχαίο κείμενο (ακολουθούν «κατά λέξη» το αρχαίο κείμενο; αποδίδουν «ελεύθερα» το περιεχόμενο; μιμούνται το λεξιλόγιο και τη σύνταξη του αρχαίου κειμένου; είναι γραμμένα έτσι ώστε να διαβάζονται αυτόνομα χωρίς το αρχαίο κείμενο;).

β) Ειδικότερα, προσέξτε τον τρόπο που μεταφράζονται τα απαρέμφοτα, οι μετοχές και οι δοτικές του αρχαίου κειμένου.

«Η αρχή της δημιουργίας του ανθρώπου», το ψηφιακό περιβάλλον

- γ) Σε ποια νομίζετε ότι αποδίδεται καλύτερα η σκέψη του Πρωταγόρα, έτσι ώστε η μετάφραση να διαβάζεται και αυτόνομα χωρίς το πρωτότυπο κείμενο δίπλα;
- δ) Κρίνετε ποια σας αρέσει περισσότερο και ποια θα γράφατε στις Γενικές Εξετάσεις (μπορεί να είναι και η ίδια).
- ε) Σκεφτείτε και σημειώστε με ποιες εικόνες μπορεί να οπτικοποιηθεί το περιεχόμενο του κειμένου.

Προσοχή: στο τέλος της ώρας θα παραδώσετε το φύλλο εργασίας.

Φύλλο εργασίας 3 (2η ώρα)

Ομάδα 1

1. Σκεφτείτε το ερώτημα για ποιον λόγο είναι αναγκαία τα λεξιλογικά σχόλια στο σχολικό βιβλίο. Με ποιο κριτήριο επιλέγονται οι λέξεις; Κατά την κρίση σας, αφαιρέστε δύο λέξεις που δεν χρειάζονται, προσθέστε δύο.

2. Ψάξτε σε λεξικά τις λέξεις: παραιτούμαι, επίσκεψη, ώρα. Ζητούμενο είναι να βρούμε τη σχέση τους με τις λέξεις παραιτείται, επίσκεψαι και ώρα του αρχαίου κειμένου.

Θα χρησιμοποιήσετε το [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και, αν θέλετε, όποιο άλλο είναι διαθέσιμο. Επίσης θα ανατρέξετε σε [Λεξικό της αρχαίας ελληνικής](#) (προτιμότερο) στην Πύλη ή στις σελίδες του Τμήματος Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Αιγαίου μπορείτε να βρείτε το [Liddell – Scott σε σκαναρισμένη μορφή](#) ή στις σελίδες του [Θησαυρού της ελληνικής γλώσσας](#).

3. Σημειώστε για κάθε λέξη τη σημασία ή τις σημασίες της τώρα και στην αρχαιότητα. Τα στοιχεία για την προέλευση κάθε λέξης (ετυμολογία). Τι παρατηρείτε για την εξέλιξη της σημασίας των τριών λέξεων;

4. Προσπαθήστε να βγάλετε γενικότερα συμπεράσματα για την έννοια της ετυμολογίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στα ζητούμενα των Γενικών Εξετάσεων..

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο ____.

Ομάδα 2

1. Αναζητήστε στο Διαδίκτυο δυο – τρεις μεταφράσεις του πλατωνικού κειμένου (διαφορετικές από αυτές της Πύλης). Αναζητήστε στοιχεία για την ταυτότητα του διαδικτυακού τόπου όπου βρήκατε τις μεταφράσεις.

2. Αντιγράψτε τις μεταφράσεις σε αρχείο κειμένου. Επίσης αντιγράψτε και τις σχετικές ακριβείς διευθύνσεις των ιστότοπων.

Αν η αναζήτησή σας δεν φέρει αποτέλεσμα ανατρέξτε:

[εδώ](#) ή [εδώ](#) ή [εδώ](#)

3. Χαρακτηρίστε τις μεταφράσεις ως προς: α. την «πιστή» ανταπόκρισή τους στο αρχαίο κείμενο, β. τη μετάφραση απαρεμφάτων, μετοχών και δοτικών, γ) τη χρήση δευτερευουσών προτάσεων, δ. το λεξιλόγιο, ε. ό,τι άλλο σας φαίνεται ενδιαφέρον.

4. Αποφασίστε ποια μετάφραση είναι καταλληλότερη για τις Γενικές Εξετάσεις.

5. Νομίζετε ότι αποδίδεται καλύτερα η σκέψη του Πρωταγόρα, έτσι ώστε η μετάφραση να διαβάζεται και αυτόνομα χωρίς το πρωτότυπο κείμενο δίπλα;

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο ____.

[«Η αρχή της δημιουργίας του ανθρώπου», το ψηφιακό περιβάλλον](#)

Ομάδα 3

1. Αναζητήστε στο Διαδίκτυο εικόνες που θα οπτικοποιούν το κείμενο. Επιλέξτε τουλάχιστον πέντε.

2. Αντιστοιχίστε σημεία του αρχαίου κειμένου σε κάθε εικόνα.

3. Δημιουργήστε επεξεργασμένα αρχεία εικόνων με το κείμενο σε κάθε εικόνα ή αρχείο κειμένου με εισηγμένες τις εικόνες στο κατάλληλο σημείο.

Εναλλακτικά, μπορείτε να σχεδιάσετε δικές σας εικόνες τις οποίες στη συνέχεια θα ψηφιοποιήσετε (με σάρωση ή φωτογράφιση).

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο _____. Απαντήστε στις ανάλογες ερωτήσεις στο ιστολόγιο του σεναρίου.

Ομάδα 4

1. Σκεφτείτε το ερώτημα για ποιον λόγο είναι αναγκαία τα λεξιλογικά σχόλια στο σχολικό βιβλίο. Με ποιο κριτήριο επιλέγονται οι λέξεις; Κατά την κρίση σας, αφαιρέστε δύο λέξεις που δεν χρειάζονται, προσθέστε δύο.

2. Ψάξτε σε λεξικά τις λέξεις: ευλάβεια, επαρκώς, ώρα. Ζητούμενο είναι να βρούμε τη σχέση τους με τις λέξεις: ευλάβεια, ἐπήρκεσε και ὥρα του αρχαίου κειμένου.

Θα χρησιμοποιήσετε το [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και, αν θέλετε, όποιο άλλο είναι διαθέσιμο. Επίσης θα ανατρέξετε σε [Λεξικό της αρχαίας ελληνικής](#) (προτιμότερο) στην Πύλη ή στις σελίδες του Τμήματος Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Αιγαίου μπορείτε να βρείτε το [Liddell – Scott σε σκαναρισμένη μορφή](#) ή στις σελίδες του [Θησαυρού της ελληνικής γλώσσας](#).

3. Σημειώστε για κάθε λέξη τη σημασία ή τις σημασίες της τώρα και στην αρχαιότητα. Τα στοιχεία για την προέλευση κάθε λέξης (ετυμολογία).

4. Προσπαθήστε να εξάγετε γενικότερα συμπεράσματα για την έννοια της ετυμολογίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στα ζητούμενα των Γενικών Εξετάσεων.

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο _____.

Φύλλο εργασίας 4 (4η ώρα)

A. Για όλες τις ομάδες

Κείμενο: Διογένης Λαέρτιος, Βίοι καὶ γνῶμαι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκιμησάντων, [ed. H S Long, Oxford 1964], Βιβλίον Θ' 51-52

Πρωταγόρας

Καὶ πρῶτος ἔφη δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις· οἷς καὶ συνηρώτα, πρῶτος τοῦτο πράξας. ἀλλὰ καὶ ἤρξατό που τοῦτον τὸν τρόπον· "πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν." ἔλεγέ τε μηδὲν εἶναι ψυχὴν παρὰ τὰς αἰσθήσεις, καθὰ καὶ Πλάτων φησὶν ἐν Θεαιτήτῳ, καὶ πάντα εἶναι ἀληθῆ. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτον ἤρξατο τὸν τρόπον· "περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι οὐθ' ὡς εἰσὶν, οὐθ' ὡς οὐκ εἰσὶν· πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναι, ἢ τ' ἀδηλότης καὶ βραχυὲς ὦν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου." διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος ἐξεβλήθη πρὸς Ἀθηναίων· καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ κατέκαυσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὑπὸ κήρυκι ἀναλεξάμενοι παρ' ἑκάστου τῶν κεκτημένων.

Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου: α) Υπάρχει κάτι για το οποίο να ομοφωνούν οι άνθρωποι; β) Ποιο είναι το κριτήριο των πραγμάτων για τον Πρωταγόρα; γ) Τι πιστεύει για την ανθρώπινη ψυχή και για τους θεούς; δ) Πώς αντιμετώπισαν στην Αθήνα τις αντιλήψεις του;

B. Για κάθε μαθητή ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκει

Ομάδα 1

Αναζητήστε τις ερμηνευτικές πληροφορίες για την ενότητα που μας απασχολεί στα [Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα](#) (μενού ερωτήσεις). Προσέξτε ιδιαίτερα τη σύγκριση με τη Θεογονία του Ησίοδου που προτείνει το σχολικό βιβλίο.

Αντιγράψτε τις απαντήσεις σε ένα αρχείο κειμένου.

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο _____. Απαντήστε στις ανάλογες ερωτήσεις στο ιστολόγιο του σεναρίου.

Ομάδα 2

Αναζητήστε πληροφορίες για τον Πρωταγόρα.

Θα πρέπει να σημειώσετε σύντομα τις απαντήσεις στα εξής ερωτήματα: ποια είναι η καταγωγή του κάθε φιλοσόφου; ποια είναι η αντίληψή του για τη γέννηση του κόσμου και

«Η αρχή της δημιουργίας του ανθρώπου», το ψηφιακό περιβάλλον

των όντων; ποιος είναι ο ρόλος των θεών; ποια είναι η αντίληψή του για τον τρόπο που πρέπει να ζουν οι άνθρωποι;

Ακόμη, επισκεφτείτε στις Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα και στην ενότητα Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι το κεφάλαιο «Οι σοφιστές και ο Σωκράτης» και κυρίως το υποκεφάλαιο «Μπορεί να διδαχθεί η αρετή?».

Επίσης, είστε ελεύθεροι να σημειώσετε ό,τι σας κάνει εντύπωση και να ψάξετε για άλλους αρχαίους στοχαστές που έχετε υπόψη.

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο _____. Απαντήστε στις ανάλογες ερωτήσεις στο ιστολόγιο του σεναρίου.

Ομάδα 3

Αναζητήστε πληροφορίες για τον Επίκουρο.

Θα πρέπει να σημειώσετε σύντομα τις απαντήσεις στα εξής ερωτήματα: ποια είναι η καταγωγή του κάθε φιλοσόφου; ποια είναι η αντίληψή του για τη γέννηση του κόσμου και των όντων; ποιος είναι ο ρόλος των θεών; ποια είναι η αντίληψή του για τον τρόπο που πρέπει να ζουν οι άνθρωποι;

Ακόμη, επισκεφτείτε τους παρακάτω υπερσυνδέσμους και μελετήστε την επικούρεια αντίληψη και σύνδεση φυσικής και πρακτικής φιλοσοφίας, [εδώ](#)

και το συναφές ερώτημα: Η φιλοσοφία διδάσκεται ή ασκείται; [εδώ](#).

Επίσης, είστε ελεύθεροι να σημειώσετε ό,τι σας κάνει εντύπωση και να ψάξετε για άλλους αρχαίους στοχαστές που έχετε υπόψη.

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο _____.

Ομάδα 4

Αναζητήστε πληροφορίες για τον Ηράκλειτο. (Αν έχετε χρονικό περιθώριο ψάξτε και για τους: Θαλή, Αναξίμανδρο, Αναξίμανη)

Θα πρέπει να σημειώσετε σύντομα τις απαντήσεις στα εξής ερωτήματα: ποια είναι η καταγωγή του κάθε φιλοσόφου; ποια είναι η αντίληψή του για τη γέννηση του κόσμου και των όντων; ποιος είναι ο ρόλος των θεών; ποια είναι η αντίληψή του για τον τρόπο που πρέπει να ζουν οι άνθρωποι;

Ακόμη, επισκεφτείτε στις Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα την ενότητα [Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι](#) και αναζητήστε τις απαντήσεις στις κατάλληλες σελίδες.

Επίσης, είστε ελεύθεροι να σημειώσετε ό,τι σας κάνει εντύπωση και να ψάξετε για άλλους αρχαίους στοχαστές που έχετε υπόψη.

Προσοχή: Κρατήστε το ψηφιακό υλικό και τα αρχεία σε έναν φάκελο. Χρησιμοποιήστε και φορητά μέσα αποθήκευσης του υλικού σας. Ανεβάστε το υλικό στην ομάδα μας στο facebook ή στείλτε το με e-mail στο _____. Απαντήστε στις ανάλογες ερωτήσεις στο ιστολόγιο του σεναρίου.